

Politikai
röpiratok.

83.

83
644

DE BALLAGI GÉZA.

RÁTH KÁROLY BESZÉDE

a vámelőterjesztések tárgyában

a képviselőház 1878. február 5-ki ülésében.

(Az országgyűlési gyorsírói napló után.)

T. képviselőház! A t. ház nem minden tagja fogja ismerni azon Bécsből kelt császári kéziratot, melynek egyik szószerinti passusa ezeket mondja: „Miután az adózási rendszer a német örökös tartományokra nézve épen most dolgoztatik ki és az azokra kivetendő adómenyiség megállapítása épen attól függ, hogy Magyarország mennyivel járul hozzá az államköltségek fedezéséhez, szükséges lesz megtudni, hogy vajjon a magyar nemesség hajlandó-e az ujonnan tervezett adózási rendszert elfogadni. A nemesség idevonatkozó elhatározásától lesz függővé téve, hogy Magyarország kereskedelme az osztrák árukkal egyenlő kedvezményekben részesíttessék-e, avagy hogy Magyarország pusztá gyaratnak tekintessék-e, hol azután az volna a feladat, miszerint a gyáripár fejlődése és Magyarország meggazdagodása, a mely által az örökös tartományok károsíthatnának, jövőben is lehetőleg megakadályoztassék és elnyomassék, az életszükségletek ára pedig, hogy a katonaság annál olcsóbban legyen eltartható, lenyomassék.“

Ezen kéziratot 1785. decz. 30-án II. József császár intézte Pálffy Károly grófhoz, a magyar udvari kanczellárhoz, (Halljuk! Halljuk!) azon fejedelem, a kiről nem lehet mondani, hogy mindenben a hagyományos osztr. kormányzási rendszer nyomdokaiba lépett volna, ki azonban a kereskedelmi politika tekintetében, mint a későbbi következmények mutatták, még sem volt hajlandó Magyarországgal szemben különbeni centralisáló és nivellisáló törekvéseit érvényesíteni.

Azért idézem ezen régi, de jellemző okmányt beszédem kezdetén, mivel a szönyegen levő törvényjavaslatok feletti bizottsági jelentések figyelmes átolvasásánál, valamint az előterjesztések védelmére tartott némely jeles szónoklatok figyelmes meghallgatásánál engem legalább oly szellő érintett nem egyszer, mely önkénytelenül földidézte bennem ezen kézirat és régen elmúlt idők és túlhaladottnak vélt állapotok emlékét, s mely szellő még a bécsi reichsrath termében is most még csak nagy ritkán idéz elő némi Kellersperg-féle légvonatot.

Méltányosan nem lehet be nem ismerni azt, hogy úgy a vám- és kereskedelmi szövetségről, mint a vámtariffáról szóló törvényjavaslat indokolása, szorgalmas és ügyes számcsoportosítások által igyekszik azt bebizonyítani, hogy e törvényjavaslatok által Magyarország gazdasági érdekei kellőleg meg vannak óva, vagyis készséggel beismerem, hogy ez indokolások legalább azon alapon állanak, melyen nézetem szerint minden a magyar országgyűlés által tárgyalandó kormányelőterjesztést egyedül védeni lehet és védeni szabad.

Nem így a t. vámügyi bizottságnak említett jelentései. Ezekben nyomára sem akadunk a magyar érdekek tüzetesebb körvonalozásának és azok előtérbe helyezésének, hanem jóformán minden sora e fejtegetéseknek annak demonstrálására irányul, hogy minden direct súlyos concessió, a mit közigazdasági téren Ausztriának teszünk, indirekt hazánknak javára válik, hogy a magyar nép megadóztatása az osz-

trák productio javára tiszta haszon reánk nézve.

Én ezennel tiltakozom az ellen, hogy lehessen a magyar parlamentben az osztrák ipart belföldi iparnak nevezni, mint azt a bizottság jelentése következetesen teszi, s az osztrák ipar érdekében tervezett intézkedéseket mint a belföldi ipar érdekében fekvőket oda állítani, midőn e két államnak teljesen eltérő gazdasági individualitása van, midőn nevezetesen Ausztriának kifejlődött, de netán még védelemre szoruló ipara szemben áll Magyarországnak a fejlődés legelső stadiumában álló, azért azonos védelmet még egyáltalán nem, de igen is más fejlesztési intézkedéseket igénylő iparával.

Azt hiszik önök, uraim, hogy e törvényjavaslatok mellett, vagy a kormány álláspontja mellett harcolnak azon érvek, melyek nemcsak a külügyi és hadügyi közösségre nézve ismernek egy belföldet, hanem ma az ipar, holnap azután Magyarország közgazdaságának és pénzügyeinek majd egyik majd másik terén fognak belföldről szólni? (Helyeslés balfelől.)

T. ház! Én sem tartom e nagy kérdésnél a nemzetgazdasági nézpontokat a politikai nézpontoktól elválaszthatóknak, és legkevésbé is ismerhetem fel az ugynevezett szakszerűséget oly fejtegetésekben, a hol az államgazdasági tudomány bármennyire megdönthetetlen tételei mellett a gyakran domináló politikai követelmények nem juthatnak érvényre. Kimondom azért igenis, hogy én a vámügyi kiegészítést elfogadhatlannak tartom politikai tekintetből is, sőt épen olyan károsnak politikai, mint közgazdasági és pénzügyi szempontból. Minthogy azonban ezen része a kérdésnek már is sokkal illetékesebb oldalról nyert és fog még nyerni méltatást, én részemről a t. ház kegyes engedelmével némely oly doctrinákat és számcsoportosításokat kívánok közelebbről szemügyre venni, a minőket a vita eddigi folyamában a többség t. szónokai részéről hallottunk, s melyek különben legnagyobb részben a kormány indokolásában is rendszeresítve és összesítve feltehetőek. (Halljuk!)

A kormány indokolása azt iparkodik az elég érdekesen és szorgalmasan összeállított statistikai adatok imponans halma-

zával minden kétségen felül helyezni, hogy a vámközösség magában véve oly üdvös hatással volt összes gazdasági életünk egészséges továbbfejlődésére, hogy ezen vám- és kereskedelemügyi közösség fentartása érdekében bátran lehet Ausztriának némely további, gazdasági és pénzügyi károsodásunkkal járó concessiókat tenni.

Az indokolás szerint nincs Magyarországnál anyagilag virágzóbb ország széles e világon; ki is akarhatna tehát ez állapotokon változtatni, vagy ki ne akarhatna ily gazdasági eldorádó további fentartásáért néhány millióról, mely különben a magyar kincstárt illetné meg, vagy néhány újabb millióról, mely a ruházkodó népre kirovatik — lemondani. Ime az indokolás egyes fejezeteinek czimei:

»Magyarország forgalma emelkedik«, — »a fogyasztás emelkedik«, — »a közlekedés emelkedik«, — »a mezőgazdaság emelkedik«, — »a kereskedés élénkül«, — »a természetes feltételekkel bíró iparok virágoznak«, — »az iparral foglalkozók száma növekszik«, — »a bányászat fejlődik« — stb. (Derűtség.)

Hát vannak ennél virágzóbb, boldogabb közgazdasági állapotok, s lehet jó lelkiismerettel és józan észszel azoknak fentartásáért a »president« vagy »pylot« vagy »union« gyapjuszövet vámfelémelését megtagadni?

Senkisem fogja tagadásba venni azt, hogy Magyarország közgazdasága az utolsó évtizedben, s így az új vámszerződés korszakában is egészben véve fejlődésnek indult, azonban igen téves dolog azt egyedül vagy csak főleg is a vámközösségnek tulajdonítani, akkor, mikor bizonyos, a kor haladásával és igényeivel járó természetes tényezők közrehatása mellett jóformán minden államnál a gazdasági fejlődésnek jóval nagyobb mérvével találkozunk.

Angliáról csak nem lehet mondani, hogy a legutóbbi évtizedekben lépett a közgazdasági fejlődés stádiumába, és mégis azt találjuk, hogy ott a külkereskedelmi forgalom csak 1851 óta 1850 millió frtról, 1876-ban 5740 millió forintra, tehát több mint háromszoros óriási összegre emelkedett.

Franciaországnak u. n. speciális vagy netto külkereskedelmi forgalma 1859--75-ig

nem kevesebb mint 3 milliárd 900 millió frankkal emelkedett; és még hogy az agricultur államok sorából is idézzek példát, Oroszországban ugyanon időben mint Franciaországban, vagyis 1859-től 1875-ig a külforgalom 325 millió rubelről 890 millióra emelkedett, vagyis szintén majdnem megháromszorozódott.

Talán nem untatom a t. házat, ha az indokolásnak az általános közgazdasági felvirágzás és anyagi jólét feltüntetését célzó gazdag adattárával szemben (Halljuk!) Magyarország kereskedelmére, ipari és nyers productiójára nézve a mult időkből is néhány adatot felhozok, annak bizonyossággal, hogy bizony Magyarországnak a multban is voltak oly productionális ágai, a melyek az akkori viszonyokhoz mérve a közjólétnek nagyjelentőségű tényezőit és forrásait képezték; de nem különben bebizonyítására annak is, hogy különösen ipari tekintetben valamely jelentékenyebb, bár csak Oroszország ipari haladásával is lépést tartó fejlődést feltüntetni képesek nem vagyunk.

Schwartner már 1809-ben Magyarország összes gabna-termelését 60 millió mérőre becsülte, a bortermelést ugyanakkor 18 millió akóra s annak értékét 110 millió forintra tették. Hol van hát Magyarországnak azóta észlelhető oly nagy agriculturális felvirágzása, hogy az ipar rendszeres fejlesztésében a földmívelési érdekek veszélyeztetését lehetne látni? Háromnegyed évszázad előtt 1804-ben Pesten 190 szövészek készített selyemárukat, a selyemszövészet azonfölül O-Budán, Pozsonyban és Nagyváradon is virágzott. A felső-magyarországi vászonipar akkorában 10—12 millió rőf vásznat szolgáltatott a Pesten át különösen Bukovinába, a Dunafejedelemségekbe és Törökországba üzött élénk kereskedésnek. Kartonyárák léteztek Sasváron és Sopronban; Sasvár maga 60 ezer vég kartont állított elő. A vászonfestés Besztercebányán és Késmárkon, a flanelgyártás Szepességben és Székesfehérvárt virágzott, a szőnyegkészítés a modori, kőszegi, nagyszombati, trencsényi, szakolczai, soproni szorgalmas és vagyonos német céheket foglalkoztatta. Posztó-szövészel Kőszegen 84, Sopronban 62 mester foglalkozott, s nagy országos posztó-vásárok

tartattak Nagyszombatban. 30 üveggyár mellett papirgyárak már akkorában is álltak fenn.

Majolikát és kőedényt számos helyen, mint Budán, Kassán, Tatán, Gácson, Holicsban stb. készítettek. A pipaégetéssel is számos iparos foglalkozott, 11 millióra teszük az évenként előállított 1 kros és $\frac{1}{2}$ kros pipák mennyiségét. (Halljuk!)

A vasipar Gömör, Szepes es Liptó-megyékben virágzott; jelentékeny volt a bőrgyártás, továbbá a salétromfőzés kivált Debreczenben, és a sajtkészítés, melynek Fiumén át külföldre szállított termékeit 1802-ben 3075 mázsára teszük.

Hozzá teszem még csak, hogy 1828-ban csupán gyapju-kivitelünk 200,000 mázsát, mintegy 15 millió forintot tett; 50 évvel későbbben az országos statistikai hivatal Magyarország gyapju-kivitelét 1874-ről 245 ezer mázsában számítja ki.

Párhuzamot vonni az ezen korszakbeli és a mostani közgazdasági és industrialis viszonyok közt józan észszel senki sem akarhat ugyan, azonban az itt általam röviden felsorolt adatok talán még sem tanuskodnak a mellett, hogy Magyarország aránylag óriási állambudgetje és még óriásibb államadóssága mellett a vámközösségnek, habár más mindent is köszönhetne, ipari előhaladást avagy consolidált pénzügyi állapotokat köszönhetne. (Helyeslés).

Nem követhetem több előttem szólott képviselőtársamat arra a térre, mely szerint a kérdés ma a körül forogna: legyen-e vámközösség, vagy legyen önálló vámterület. Én e részben teljesen a báró Simonyi Lajos és Mudrony Soma elvtársaim által benyújtott különvélemény elvi álláspontján állok és szavazatom adásánál azt mérlegelem, megenged-e a vámközösségnek *ily* alapon való fentartása Magyarország életbevágó gazdasági érdekeinek megfelelő vám- és kereskedelemügyi rendezkedést vagy sem.

Meggyőződésem az, hogy a nagy forgalmi területnek egy földmívelési államra nézve kétségbevonhatlan előnyei mellett is, Magyarország részéről a vámközösségben való maradás mindenkor magában véve már *nagy concessio* Ausztria irányában, még azon szabadkereskedelmi irányu vámpolitika mellett is, mely az 1868-ki német

szerződés és 1869-i angol pótconventióban érvényesült; nagy concessió azért, mert az iparosság fejlesztésének nagyfontosságu érdekei vámközösség mellett szükségképen háttérbe kell hogy szoruljanak. Már pedig annak jelentőségét teljes mérvben felismerték már jóval ezelőtt azok, kik a védegyeletet, egy ma már természetesen teljesen túlhaladott eszmét a 40-es években felkarolták, s kik közt Deák, Kossuth, Batthyányi Kázmér, Teleki László, Vessélnyi neveivel találkozunk. Mily kicsinylő mosolylyal olvashatják önök, quand même agrarius urak azon kis füzetkét, melyet megtalálhatnak a ház könyvtárában s melynek czime ez: „Jelentés az első magyar iparmű-kiállításról 1842. A magyar ipar-egyesület igazgató válaszmánya megbízásából szerkeszté Kossuth Lajos, választmányi aligazgató.“ Mennyi gonddal, az ipar fontossága iránti mily lelkesültséggel bírálja itt Kossuth Lajos a hazai ipar haladását, osztályozza az ipartermékek versenyképességét és műbecsét, nyomozza igazi haladásunk szükséges feltételeit. S mit mindent mutatott fel már az 1842. szerény kiállítás, a mit hiába fogunk az idei párisi közkiállítás magyar osztályában keresni? — Nem tagadhatom meg magamtól, hogy e füzetkéből csak egy dolgot ne idézzek, azt t. i., hogy 1841-ben beváltatott összesen 856,072 font selyembűbő, melyből csupán az apatini állomásra 80,000 font esik. Hogy pedig Budapesten akkoriban a hirneves Valero-czégen kívül is, mennyire lonos volt a selyem- és bársony szövészet, szabad legyen felolvasnom a pár sort, mely egyik kiállítóra vonatkozik: „Ime Koch Péter urban az ipar-egyesület oly férfit szerencsés bemutatni, kinek a váczy utcán végig tündöklő gazdag selyem szövetek akármely nemét tegyék elibe, a marcelli tafotától kezdve egész a himzett virágos metszett bársonyig, mindent szintoly tökélyben és szinhatlanul képes megkészíteni, mint azon lyoni és németalföldi gyárosok akármelyike, kiktől mesterségét tanulá.“ (Tetszés.)

No de ezek az ipari erőlködések hazánk agriculturális hivatása veszélyeztetésével járnak, mert hiszen nálunk különben is elégtelen és drága a munkaerő, azt a keveset és drágát hiba és bűn volna a

földmiveléstől elvonni, eltekintve attól, hogy Móricz Pál t. képviselőtársunk szerint pedig a magyar munkásember különben sem szeretné a boglyák árnyékát a bányák nyomorúságával fölcserélni. Hát ez a fel-fogás és gusztoz dolga. Az igen t. kormányelnök ur, a kit e tan hirdetésére nézve az elsőbbség megilleti és a vele egyetértésben látszó t. képviselő urak a magyar nép kultur hivatását abban látják, hogy mint arató a boglyák árnyékában pihenjen, vagy mint tilinkózó gulyás, kanász és juhász őrizze meg a nemzet csordáival és nyájaival együtt a nemzet geniusát. Mi ellenben kultur-hivatásunkat abban ismerjük fel, hogy az unokák mennél inkább a szövő, fonó, furó és kalapáló gépek morajában, vagy legalább is szerény kézműipar-műhelyekben keressék meg azt a kenyeret, (helyeslés), melyet tőlük sem a rozsdá, sem a phylloxera, sem a felhők járása el nem vehet. Nagyön elter tehát a mi izlésünk, hajlamunk és aspiratióink. Mi csak inkább a nyugati népek példája után kívánunk indulni, (Élénk helyeslés), önök pedig Bulgáriát tartják azon követésre méltó minta-agricultur államnak, ahol senkinek sem jut eszébe az ősi gazdaságtól a munkaerőt és tőkét industriális czélokra elvonni. (Tetszés.)

Báró Simonyi Lajos és Gullner Gyula t. képviselőtársaim általam teljesen helyeselt szempontokból kimutatták azon közgazdasági politika káros, sőt egyenesen kimondom: reactionárius voltát, mely Magyarország industriális fejlődését csak az agriculturális fejlődés rovására látja biztosíthatónak, s mely eléggé rövidlátó fel nem ismerni eddigi productionális erőink elégtelenségét az államélet culturigényeinek kielégítésére. Azt hiszik azon t. urak, akik az osztrák ipar magyar pénzen való jótartásának jó magyar theoriáját felállították, hogy éppen azon osztrák körök, melyeknek érdekeit itt oly sürűn hangoztatják, viszont meg vannak győződve arról, hogy ezen theoriából Magyarországra is bizonyos haszon hárulni, és hogy ugyan-ezen körök egyáltalában eltitkolják a gazdasági fölényt, melyet az általuk sürgetett s tényleg érvényesült vámpolitikai irányzat részükre biztosít? Méltóztassanak meghallgatni az 1875. évben Bécsben tartott

nemzetgazdászati congressus — tehát nem iparos, hanem nemzetgazd. congressus egyik nagy többséggel elfogadott enuntiatiójának indokolását, s hozzáteszem, hogy ezen indokolt határozati javaslat ugyanazon Dr. Mengernek tollából folyt, a ki jelenleg Rudolf koronaherceg ő fenségének nemzetgazdászati tanulmányait vezeti és a koronaherceget mostani külföldi útján is kíséri :

„A tapasztalat megmutatta, hogy kizárólag, vagy tulnyomólag agricultur államok közgazdasági és pénzügyi állapotai a legnagyobb ingadozónak vannak kitéve. Ezen tapasztalatot leginkább Magyarország tette s attól, az ipar további hanyatlása esetében, bizonyosan a birodalomnak inenszó fele sem maradna megkímélve. Ausztria Magyarországnak centralis, a continensbe mélyen beékelte fekvésével kapcsolatosan annak magasabb földértékei és adói, szóval a már tetemesen megdrágult termelési költségek megnehezítik a versenyt a fiatalabb, tengeren fekvő gabonatermelő országokkal, mint Déloroszország és California, és egy az állami kiadások valamint a külföldről behozott gyarmati áruk, nyers anyagok és iparcikkék fizetésére szükséges tömeget csak bizonyos kedvező viszonyok közt tesznek lehetségessé; akkor t. i. mikor nemcsak az osztrák-magyar monarchiának jó aratása van, hanem egyidejűleg a nyugati országoknak rossz aratásuk van. Hogy különben a folytonos kivitel kizárólag nyers terményekben, tehát a képzelhető legkedvezőbb eset is a föld kimerüléséhez, a föld birtokjövödelmének csökkenéséhez végre az ilyen alapokra épített államrendszernek veszélyeztetéséhez kell, hogy előbb utóbb vezessen, ez a természettudományok mai állásánál fogva semmi kétséget nem szenvedhet.“

Az igaz, ebből az osztrák védvamosurak ugyanazon következtetést vonják ugyan le, mint a mi t. vámügyi bizottságunk, hogy t. i. csak mennél drágább posztót vegyünk a brünniektől, hogy annál több olcsó kenyeret adhassunk el nekik; azonban ugy hiszem, kirí e sorokból azon Magyarország irányabani hagyományos gyarmati politika, melyet Horváth Mihály képviselőtársunk negyedfél évszázados történe-

lemre támaszkodva, oly meggyőzőleg szemeknk elé tart. (Helyeslés.)

Az igen t. miniszterelnök urnak, iparfejlesztési törekvéseinkkel szemben a már említettekén kívül még két kedvencz thesis van, melynek hangsúlyozását soha el nem mulasztja, ha a minden ároni vámközösség dogmája mellett lándzsát tör: az egyik az, mely szerint igaz, az önálló vámterületen lehetne Magyarországnak védvamosok által (bár szerinte nem egészséges alapon) iparos állammá fejlődni; amde a védvám nem egyéb, mint a fogyasztó lakosság millióinak megsarczolása néhány ezer iparos javára. Bocsnatot kérek, senki sem akarna az önálló vámterületen magasabb iparvamosokat, mint a miök az 1868-ki tarifát képezik, sőt senki sem akarna az 1869-ki angol pótcconventió textil vámtételein tul menni. Ezen tarifákat gróf Lónyay Menyhért is kitünő beszédében szabadkereskedelmi irányúnak mondja, tehát az önálló vámterület hívei nem védvamosabbak, sőt sokkal kevésbé védvamosok a miniszterelnök urnál, ki az új vámfelemeléseket paratolja. Ha a kérdést intézném az igen t. miniszterelnök urhoz, hogy hát a kizárólag az osztrák ipar érdekében követendő védvamosrendszer nem „kizsákmányolása“ a magyar fogyasztók millióinak nemis néhány ezer, hanem csak néhány száz Lajtán tuli nagyiparos javára? A felelet nem lehetne más, mint: „Ja Bauer, das ist was anderes!“ (Derűltség.)

Egy további kedvencz thesis a t. miniszterelnök urnak különösen minket sujt, kiknek ugyszólván metier-jük az ipari érdekek hangoztatása s mely abban áll: hogy azok kik Magyarországon erős, versenyképes gyáripart akarnak teremteni — fokozatosan, mert hiszen „kizárólag“ senki sem akarja — azok voltaképen a kis iparosok existentialis érdekei ellen törnek Szabad legyen ezuttal csak annak jelzésére szoritkoznom, hogy a nagy ipar harcza a kis ipar ellen, ugy mint az a szövetségi törvényjavaslat indokolásában is odaállitva van, s a mire Tóth Vilmos képviselő ur is reflektálni szives volt, sem a tapasztalat sem a nemzetgazdasági tudomány ujabbkori buvárlatai által egyáltalában nincs igazolva. Sehol a világon a nagy gyárak gombaként nem nőttek ki a földből, s ott,

a hol kinőttek, el is pusztultak csakhamar, mint elpusztult nálunk a 60-as évek végén keletkezett ipari részvényvállalatok nagy része. A gyári ipar mindenütt fokról fokra fejlődött a kisiparból, s ha p. o. akar Bács fejlődésai sok ezer „fabrikant“-jainak műhelyeit, vagy Párisnak szaz és szaz féle „articles de Paris“ előállításával foglalkozó nagy kiterjedésű industriáját, vagy a lyoni selyemszövészet stb. szervezetében közelebből szemléljük, akkor még most is azt találjuk, hogy Bécsben úgy mint Lyonban és Párisban a termelés mennyiségére és kereskedelmi kiterjedésére nézve nagy ipar jellegével bíró ipari productio, tényleg számtalan kis műhelyekből vagyis a szó szoros értelmében kézműiparosságból indul ki.

Nálunk is azt tapasztaltuk, hogy legjelesebb gyarossaink szerény kiterjedésű műhelyekben vetették jelenlegi nagyobb terjedelmű iparüzemüknek alapját, s legyen az iránt is megnyugtató a t. kormányelnök ur, hogy míg igenis áll az, hogy bizonyos iparágakban a gőzgép és a nagy tőke már is elnyomta s még inkább el fogja nyomni a kézi ipart, de fenmaradnak oly specialis ágai az ipari foglalkozásnak, s fen fognak maradni mindenkor nagy számban, melyek hasznos keresetet és jövőt biztosítanak a kézműipar terén való szorgalomnak és haladásnak is. Sőt — ezt még hozzá teszem, bizonyos reactió mutatkozik az utolsó években e tekintetben, amennyiben a kézműipar visszanyert számos oly terrenumot is, melyről azt a nagy ipar leszoritani kezdte. Hogy csak két csoportot említek fel, mindeuütt ott, hol egyrésztől az ipari előállítást úgy szólván individualizálni kell, mint p. o. a ruházati ipar legtöbb ágánál, de különösen a tulajdonképeni műipar (Kunstindustrie) mind megannyi ágaiiban a kis iparnak legkevésbé sem kell tartani a nagy ipar elnyomó versenyétől. (Helyeslések.)

Talán, t. ház, kelletlenül hosszasan is foglalkoztam a bírálatunk alá terjesztett roppant nagy és sok oldalú tárgy. ak ezen egy részletével (Halljuk!), azonban oly nagy fontosságú elvi jelentőséget tulajdonított én azon két ellentétes iránynak, mely egyfelől Magyarországnak kizárólag agriculturalis hivatásának, másrésztől az industrialismus

fokozatos, de rendszeres fejlesztésének előtérbe helyezésében nyilvánul, hogy csak idő kérdése nek tartom, miszerint, — ha ily egyoldalú közgazdasági irány nálunk allandóan érvényre jutna, ez ellentétek idővel, úgy mint más államokban tapasztaltuk, és politikai küzdelmekké fejlődjenek.

Ha önök az utópiai hazajába utalják industrialis törekvéseinket, ne tekintsenek hát nyugot felé, hanem méltóztassanak iparelles theoraijukat azon kézzel fogható tényekkel szembe állítani, melyek keleten és épen Oroszországban előttünk állanak. Hátrament talán Oroszország őproductioja s nem fenyegeti épen legvégzetesebben az orosz gabona a mi gabonánk európai versenyét? s mégis e reánk nézve kétszeresen veszélyessé vált északi kolossus nagyon is régen és nagyon is komolyan s nagy eredménnyel gondoskodik gyáripára fejlesztéséről. Egy teljesen megbizható forrás, az 1873-ki bécsi kiállítás alkalmával közzétett hivatalos publicatióból leszek bátor néhány felettebb tanulságos dolgot idézni. Oroszország csupán a manufactur gyáriparban egy és fél millió embert foglalkoztat. A textil ipar különböző ágaival 9000 gyár foglalkozik, melynek évi előállítása 260 millió rubel értéket képvisel. 1831 posztógyár 100.000 munkásnak ad kenyeret és 63 millió rubel értékű árut állít elő. A len- és kender-ipar 150 millió rubel kereskedelmi értéket képvisel. Oroszországnak 1584 gyapotszövő és fonó gyára van 10.740 szövőszékkel, s a községesebb gyapotszövetekre nézve a külföldi verseny ma már majdnem teljesen mellőzve van. Sőt még a selyem szövő ipar is 15 millió rubelen felül produkál. Vagy hát Oroszországban inkább megvannak általában a gyáriparnak, de különösen a textil iparnak annyiszor említett, „természetes előfeltételei“, mint nálunk? (Helyeslések.)

Nem tudom mily hatást tett a ház többi t. tagjaira a miniszterelnök ur legutóbbi beszédének azon része, melyben az industrialismus erősebb terjeszkedését hazánkban a mezőgazdasági érdekeket veszélyeztető közgazdasági irányzatnak mutatja be, s melyben a gyáripari foglalkozást annyira rabszolgainak és lélekölőnek mondja, szemben a mezei munkák változatosságával. Én ream e nyilatkozat reudkívül elsomorító hatást tett. Nem egyszer elfor-

dulást látok abban a nemzetgazdasági tudományok rég elfogadott axiomáitól; nemcsak elfordulást az őszes európai culturnépek legfőbb törekvési irányától, hanem Magyarország miniszterelnökének szájában az agriculturalis egyoldalú érdekeknek ily éles szembeállítását a már 100 év előtt Adam Smith és majdnem félszázad előtt gróf Széchenyi István „Stadium“-ában hirdettet azon elvekkel, melyek a belforgalom fejlesztését és emelését a köz vagy országos első és főforrásul és tényezőjéül hirdették; — itt egy oly politikai irányzat nyert kifejezést, mely a legelősebb világításba helyezi ezen alkut, ezen vám- és tarifá elöterjesztéseket.

Cobden Richard az angol parlamentben egy alkalommal így nyilatkozott: „ha a mi pénzügyi törvényeink codexe a holdba juthatna, egyedül és minden történelmi commentár nélkül, semmi egyéb nem kellene, hogy a hold lakosai megtudják azt, miszerint ama törvények egy csupán nagy földbirtokosokból álló testületnek a műve.“ Ha a vámügyi bizottság két rendbeli jelentésének, nem különben a t. miniszter ur beszédének idevágó része valamikép a holdba jutna, ott mindenkinek arra kellene következtetnie, hogy a magyar parlament nem 1878-ban, hanem 1778-ban vitatkozott az ország vám- és kereskedelmi politikája felett. (Ragályi Nardor közbe szól: Tudatlan emberek csináltak! Élénk derűtlenség.)

T. ház! Átérve beszédem második tárgyra, a vámtarifára, melleszteni kívánok itt is minden theoretikus fejtegetést, hanem mindjárt arra kérem ki a t. ház további figyelmét, hogy a cerusával kezemben kissé közelebből szemügyre vehessem azon compensatio természetét és értékét, melyet a financiazvamok vannak hivatra nyújtani. — Ezeknek a pénzügyi vámnak a kiegyezési alkudozások és küzdelmek folyamában oly sokféle és oly érdekes szerep jutott, hogy nem tehetek róla, ha mindannyiszor, mikor ezen fényes recompensationalis objectumról szó van, Shakespearenek egy a „Szentiván-éji álom“-ban szereplő alakjára kell gondolnom, melynek műkedvelői fontoskodását Arany János oly pompas magyaros humorral adja vissza. Zubolyt, a derék takácsmestert értem, (Élénk derűtlenség és tetzés) ki egyszerre Pryamus, Thisbe, az

oroszlán, a hold és a fal szerepére vállalkozik. A financiazvamoknak kell compensatiót nyújtani az indirekt adók körüli károsodásért, az iparvámok felemeléseért, az aranyvámokért, az apratur eljárásért, a Lloydsubventióért, s a legbanem majd a 80 millió adósságból elvállalendő hányadért. (Tetzés.) Ugyan mennyi hat számokban a profit, amit a financiazvamokból húzunk? (Halljuk!)

Az állittatik, hogy 3 és fél milliót fog a financiazvamok felemelése a magyar államkincstár javára eredményezni. Valamint egészben nem ellenzem, sőt a mi viszonyaink közt is elvileg indikálnak látom a némely financiazvamokból eredő jövedelmi forrás fokozását, úgy azt sem akarom ezuttal kutatni, lehet-e számítani a tervezett felemelések folytán a 10—11 milliónyi vámjövedelmi többletre vagy sem. Csak azt kell kérdezni, compensatio jellegével bir-e az ily jövedelmi többlet, mely egyszerűen indirekt adó felemelést jelent? Ugy mint a kávé, petroleum vagy fűszerek vámját vagy fogyasztási adóját felemeljük, nem hozhatnánk-e be ép úgy, ha épen akarnánk, új indirekt adónemeket, pl. gyufa-adót; avagy nem emelhetnénk mint emeltük is a szesznel és czukornál, a már létező indirekt adónemeket? Még is a kilátásba helyezett 3 és fél millió jövedelmi többlet elburkoltan még a t. miniszterelnök ur csütörtöki beszédében is mint bizonyos indirekt neme a compensatiónak szerepelt, bár direct compensatióul csakis a Magyarország csekélyebb fogyasztása folytan mutatkozó jövedelmi különbözet lett feltüntetve. 1.300,000 forintra teszi a bizottsági jelentés az ezen fogyasztási különbözetből reánk eső financiazvalis tiszta nyereséget. Szabad kérdezni a vámügyi bizottság t. előadóját, mint ki a nemzetgazdaság elméleti és gyakorlati terén egyaránt otthonos (Derűtlenség): mily alapon számította ki e 1.300,000 forintot? mert hát az én szerény calculusom más eredményt mutat fel.

Engedje meg a t. ház, hogy ezen oly annyira fontos szerepet játszó tételre vonatkozó igen egyszerű saját számításomat bemutathassam. (Halljuk!)

Azon 21 fogyasztási cikknel, melyre nézve a kezünkben levő kormányi előterjesztés a várható vámtöbbletet az 1871—75-iki évek átlaga szerint 9.735,000 és az

1875-ki forgalom szerint 11 209,000 frtra teszi, e cikkeknekél csakis a kávé az, melyből a quota arányánál tagadhatlanul kevesebbet fogyasztunk. Sem a petroleumnál, sem a füzereknél, déli gyümölcsnél, rizsnél, selyemárunknál stb. az ebbeli különbözet vagy nem létezik vagy csak igen csekély lehet. Adataink erre nézve, melyek bármely hozzávetőleges számítás alapját képezhetnék, egyáltalában nincsenek; egészen eltekintve attól, hogy hiszen a kormány saját kijelentése szerint is déli gyümölcsök és más e kategóriába eső cikkek felemelt vámtételei az Olaszországgal kötendő kereskedelmi szerződésnél, alkalmas recompenzationális objectumokat fognak nyújtani. Marad hát az a nevezetes kávévám, mely Ausztriában kormányválságot idézett elő, s melybe, mint az egész kiegyezési alkotás legmomentuosusabb részéhez, kormányunk ép oly szívósan ragaszkodik, mint ragaszkodott annak idején az egész bankügyi kiegyezésnek szerinte legsarkalatosabb részéhez, azon nevezetes paritásához, mely a főtanácsban 3 magyar szavattal a 12 osztrák szavazattal szemben tényleg érvényre jutott.

Az 1.300,000 forint állítólagos finansvámnyeremény tehát a kávévámra kell hogy előálljon. A vámszövegről szóló törvényjavaslat indokolásának 12. lapján fel van tüntetve az 1868-tól 1874-ig Magyarországra bevitt kávé mennyiség; e tabellából kitűnik, hogy 38,000 mázsáról 1868-ban a bevétel, illetőleg fogyasztás 1874-ben 124 ezer mázsára, vagyis több mint 200%-kal növekedett. E növekedés természetes okoknál fogva még ezután is észlelhető lesz, úgy hogy a jövő 10 évi fogyasztás kiszámításánál a lefolyt 7 évi átlagot alapul venni egyáltalában nem lehet. Ha pedig a kimutatott két utolsó 1873—1874-ik év átlagát 116 ezer mázsával vesszük alapul s ezt szembe állítjuk a monarchiába ugyanazon két évi átlag szerint bevitt 644,000 mázsa kávéval, akkor a fogyasztásból mintegy 18% esnék Magyarországra, 82% pedig esnék Ausztriára. Mondjuk, hogy Magyarország keresztszámban 20%-ot fogyaszt, akkor a 31⁴/₁₀ (nem pedig mint a vámszöveg bizottság jelentése szeretetre méltó alapos sággal mondja 32%) megosztási kulccsal szemben a tiszta profit a keresztszámban

2.500,000 frtra tett kávévám-többletből a mi javunkra mintegy 280,000 frtra rugna. (Mozgás.) Ismétlem, e különbözet nagy része s avval együtt a profit is a legközelebbi 10 év folytán okvetlenül el fog enyészni. De hát tegyük fel, megmarad állandón a fogyasztás eddigi aránya, s mi nyerünk a kávévám 280 ezer frtot; de tegyük fel még azt is, amit én különben tagadok, hogy a többi finansvámemeléseknél is lesz vagy 100,000 frt beneficiumunk, akkor is a legvérmesebb számítás mellett legfeljebb 400,000 frtot tenne ki az a nevezetes compensatio, melyért milliókra menő károsodásunkat a cukor- és sörfogyasztási adónál ujabb 10 évre törvényesítjük, de egyszersmind milliókra menő új iparvám adót vetünk ki Magyarországra összes lakosságára. (Tatszés.)

Károsodásunkat az indirect adóknál az indokolás 2 egy fél millióra teszi, csak hogy itt is — nagyon ügyesen! — az 1868—74-i átlagot veszi alapul és ignorálja itt is az évről évre mutatkozó jelentékeny fogyasztási növekedést. Ha elfogadom is ugyanazon számítás kulcsot, csak hogy az utolsó 3 évi átlagot véve basisul, akkor nem 2 egy fél millió, hanem legalább 1 millióval több fog mint direct pénzügyi károsodásunk kijönni. Itt is ne számoljunk a legközelebbi 10 év multhatatlan fogyasztási emelkedésével, mindig azt fogjuk találni, hogy 3—4 millió minimalis finansziális veszteségért 400,000 forint maximális finansziális nyereség képezi a compensatiót.

Pedig én nagyon tartok attól, a mire már gr. Lónyay képviselő ur is utalt, hogy t. i. a textilvámok jövedelme a nagy felemelés folytán jelentékenyen csökkenni fog; hisz természetes, hogy az igazi védvám csak akkor véd, ha nem fizettetik; mihelyt fizettetik, megszűnt védeni. Így tehát az intentio épen az, hogy bizonyos cikkekhez importáltassék. Az ebbeli vámvészteség pedig nagy részét el fogja nyelni a finansziális vámvám profitnak. Itéljen a t. ház a következő adatok után, melyek ezen, a t. pénzügyminister ur által is tegnap ismételten citált munkában található. — Megtettem a részletes számításokat, csupán importált fonalak, gyapjuárak, pamutárak és ruhá-

zati cikkek után mennyi vámjövedelem folyt be átlag 1870-től 1875-ig. E jövedelem évi átlaga 3.780.000 ft. Hogy a vámfelémelések folytán e cikkekből a bevétel 25—30 százalékkal csökkenni fog, azt senki sem fogja tagadásba vonhatni, mert hiszen az import megakadályozása avagy megdrágítása épen az elérendő cél. Es ha így a vámjövedelem csupán ezen csoportra nézve bihetőleg mintegy 31. —1 millióval csökkenni fog, Magyarországnak itt vagy 250—300.000 frttal kevesebb vámjövedelem lesz, mint eddig volt. Fontosnak tartottam a kérdésnek ezen, sehol még meg nem világított részére is reflektálni. De mindezekről eltekintve, engedje meg nekem a t. kormány és előterjesztéseinek t. védői, compensatiót és recompensatiót ott, hol az egyik fél is, a másik is, az egyik milliókban, a másik százezrekben károsodik, én egyáltalában nem láthatok; ez a kölcsönös megrövidítés, vagy tisztán magyarán kimondva, a kölcsönös lefőzés rendszere, (Helyeslés balról), melyhez én már csak a politikai noblesse obligé szempontjából még az esetre sem járulhatnék, ha a kisebb károsodás mireánk, a nagyobb pedig Ausztriára háromlanék.

Alkalmazta volna a kormány a politikában is szerintem, egyedül szem előtt tartandó *sum cuique* elvét, akkor az alku reánk nézve sem ily hátrányos, sem ily szégyenletessé nem válhatott volna. (Elénk helyeslés balfelől.)

A t. miniszterelnök ur, legutóbbi beszédében utalt azon szerinte a comikumig menő ellenmondásra, mely abban rejlik, hogy a külön vámterület védői többé-kevésbé védvamosok, ha külön vámterületről beszélnek, és határozottan szabad kereskedők, ha vámközösség alapján folytatandó vámpolitika felől nyilatkoznak. Hát én ezen eltérő álláspontot részemről, mint már alkalmam volt jelezni is, egész határozottsággal elfoglalom. Valamint — és ezt igen helyesen jegyezte meg a t. miniszterelnök ur — miáltal azonban Korizmic László tisztelt képviselőtársamnak a kormány által hivatalosan terjesztett vámügyi munkája felett igen maró kritikát mondott — valamint, mondom, a kereskedelmi bilanz régi elmélete ma már

a tudomány által meghaladott álláspontnak mondható, úgy a helyes nemzetgazdasági politika ma már sehol sem ragaszkodik mereven a manchester-iskola doktrínáihoz. Nem maga Anglia sem. Anglia teljesen szabadkereskedelmi politikát követ ugyan az összes gyári iparcikkekre nézve, miután ezen a téren semiféle versenytől többé tartania nem kell, de még ma is erősen védvamos azon kevés cikkekre nézve, melyet a külföld olcsóbban és jobban producál. Hogy csak egy példát említsek, Anglia igen jelentékeny szeszkitelti praemiumot fizet; ha már ezáltal is lényegesen meg van nehezítve a szeszbevétel, még inkább megnehezítettetik az azáltal, hogy a külföldi szesz denaturálása el van tiltva. Csak az angol szeszt szabad denaturálni, s miután Angliában legalább is a fele a fogyasztott szesznek ipari célokra használtatik fel, a belföldi szesz alig felét fizeti azon adónak, melyet a külföldi árunak beviteli vám alakjában fizetni kell. Nem a legerősebb vámjövedelem ez? Különben is még csak öt évtized előtt Anglia perhorrescálta a szabadkereskedelmi politikát, és hogy Angliára nézve a free trade nem pusztán doctrina, hanem nagyon is gyakorlati érdekpolitika kifolyását képezi, ennek még ma is rikító illusztrációjául szolgál Málta és Gibraltár, nemkülönben a Kelet-Indiában fennálló merev protectionisticus rendszer.

Nem akarok Franciaország vagy Németország kereskedelmi politikájának legújabb irányzatára utalni, mivel csak azt tartottam szükségesnek jelezni, hogy minden állam saját gazdasági és industrialis viszonyaihoz alkalmazza akár egyik, akár másik, akár vegyes irányu vámrendszerét. S miután Magyarország vámközösség mellett saját ipara érdekében vámvédelmet nem alkalmazhat, nagyon természetes, hogy ha már a vámközösség fenntartásáról van szó, az önálló vámterület hive is csak a szabadkereskedelmi vámpolitikát hangoztathatja. Különben az igen t. miniszterelnök urat bátor volnék tisztelettel arra felkérni, vegye magának a fáradságot és hasonlítsa össze azon állításokat és teóriákat, miket a vámszövetségről szóló törvényjavaslat indokolása az ipari vámvéde-

lem jogosultságáról, avagy totálosságáról felállit, aszerint, amint az osztrák vagy a magyar iparról van szó. Ha magyar iparról van szó, a napfénynél is világosabban demonstráltatik, hogy a védvámokra egészséges előfeltételekkel bíró iparok nem szorultak, ily egészséges előfeltételekkel nem bíró iparokat védvámokkal fejleszteni pedig sem nem lehet, sem nem szabad. Ha ismét az osztrák iparról van szó, akkor még az eddig is erősebb vámvédelem jogosultnak állittatik, és akkor szó sincs többé az „egészséges előfeltételekről. (Tetszés bal felől.)

Amennyiben közös vámterületen az annyira eltérő gazdasági érdekeknek lehető kiegyeztetéséről kell gondoskodni, a vámpolitika is mindig csak compromissum kifolyása lehet. Tehát, mi, kik meg akarjuk kísérteni a kölcsönös engedmények melletti méltányos compromissumot, merev szabadkereskedelmi elvekre fektetett tarifát egyáltalában nem is sürgetünk.

Hisz az 1868-iki szerződéses tarifa, melynek legrosszabb esetben változatlan fentartását sürgetjük, prononcirozott védvám volt, sőt még az 1869-iki angol pótcovenüciónak egyetlen egy tétele sem maradt a közepes kereskedelmi érték 20—25 %-k-án alul. Husz perczent pedig nem határozott védvám? Adjanak önök a mi hazai iparunknak Ausztria határain nem 20, hanem 10—15 százalékos vámvédelmet, s már rövid évek muíva csodákat fognak önök tapasztalni igen sok gyár iparág hatalmas felvirágzása körül. (Tetszés.) —

Tóth Vilmos képviselő urnak igazza van, a néhány krajczár, melylyel a petroleum, avagy a néhány hatos, melylyel a közönséges posztóruha az ő számitása szerint megdrágul, senkit elszegényíteni nem fog; de először is nemcsak e néhány cikkről, hanem az első szükségleti cikkek egész sorának megdrágítása sáról van szó, s ami egy adag kávénál, vagy egy kiló petroleumnál, vagy egy méter kelménél bármennyire nevetséges színben feltűnethető fractát tesz ki, az már az egyes személy egész évi szükségleténél, de még inkább egy egész család összes tagjaira nézve egy éven át igen is komolyan számbavehető összegre fog rugni. Nem akarok semmiféle

ez irányban tett számitásokra hivatkozni, de azt csak megengedi a t. képviselő ur, hogy még az ő minimalis tételei szerint is a legszerényebb sorsu családra nézve az új pénzügyi és iparvámfelemelések 20—30 forintot évenként csak ki fognak tenni? S már most szabad azt is kérdeznem a volt belügyminiszter úrtól, mennyit tesz ki az ilyen családnak többnyire az összes évi direct adója, melynek behajtása az államnak oly nagy erőlködésébe kerül? és mily átlagos összegűek azon adórestanciák, melyek miatt ily családoknál az utolsó házi és gazdasági limlom árverezés alá kerül?

Onkéntelenül a legdrasztikusabb világitásba helyezte maga a vámügyi bizottság mindezen, az osztrák „iparbárók“ érdekében tervezett vámadófelemeléseket, midőn jelentésében szóról-szóra ezt jegyzi meg: „akkor, a midőn a föld, a tőke, ez utóbbi az elérhetőség határáig, már is alig fokozható adó tárgyát képezi, a midőn alig létez tulajdon, a melyet az állam adóforrással fel nem használna, az állam polgárai az aránylag csekély áldozatot nem fogják megtagadhatni.“

Valóban magasztos logica! Mivel „alig létezik tulajdon, melyet az állam adóforrással fel nem használna, a lehetőség határáig,“ ergo — szavazzunk meg egy — gr. Lónyai Menyhért képv. ur által oly kitűnően megvilágitott — új általános adóemelést, melyről az országra semmi finanszialis haszon, de annál nagyobb gazdasági kár háramlik.

De hát mennyire szorult az osztrák ipar, az érdekében hozandó új súlyos áldozatokra? — A kormány előterjesztéseivel együtt kiosztott jeles vámügyi munka 110. lapján fel van tüntetve az 1868-iki német vámszerződés kedvező kihatása az osztrák iparra nézve is, melynek olcsóbb segédanyagokat szolgáltatott, s „melynek monopolisztikus állását megingatta, a nélkül, hogy életképességét veszélyeztette volna.“

A t. pénzügyminiszter ur tegnapi többféle adatot hozott fel annak bebizonyítására, hogy az osztrák textil-ipar csakugyan hanyatlott a szabadkereskedelmi irányu vámtételek következtében, hogy tehát a vámfelemelések e hanyatlás folytán igazolva vannak.

Már gróf Apponyi Albert t. képviselő

társam bemutatta az osztrák gyapot- és gyapjuipar be- és kiviteli forgalmára vonatkozó hivatalos kimutatásokat, amelyek, a mennyiben az utóbbi évek növekedő kivitelével jelentékeny beviteli emelkedés járt, s a mennyiben a kivitel növekedését bizonyos körülmények közt a belfogyasztás csökkentése is előidézheti — amaz iparágak prosperitásáról az én nézetem szerint is csak részben tanuskodnak. — De én kiegészíthetem gróf Apponyi képviselő ur kimutatásait, a t. pénzügyminister ur által felhozott adatokkal szemben, egy oly hivatalos publicatióval, melynek hiteles és megbízható voltát senki sem fogja kétségbe vonhatni. Itt van a hivatalos jelentés az 1873-i bécsi kiállításról. „Officieller Ausstellungs-Bericht, herausgegeben durch die General Direction der Weltausstellung.“ Az osztrák gyapotipar 1873-iki állapotáról az mondatik: „England hatte von seiner unermesslichen Production kaum eine Probe zur Weltausstellung gesendet, da es — Dank der gut entwickelten österreichischen Production nur wenig Absatz hier erwartete.“ Továbbá az osztrák gyapjuiparra vonatkozólag legyen szabad a következőket szó szerint felolvasnom:

„Nach dem ganzen Charakter der Schafwoll-Industrie Oesterreichs hält es, man könnte sagen, die Mitte zwischen französischem Luxus Geschmack und deutscher Einfachheit. Es besitzt genügende Inteligenz der Unternehmer u. des Arbeiterstandes. Thatkraft und Geschmacksrichtung stellen die Erscheinung der Industrie hoch genug, um dieselbe der deutschen u. französischen vollkommen gleich zu machen.“

Továbbá: Auf der Ausstellung waren die österreichischen Schafwoll-Waren in der ausgiebigsten Weise und so vortrefflich vertreten, dass sie unbedingt mit den ersten Industriestaaten gleichen Rang hielten, die Brüner Industrie sogar weit das gleiche aller anderen Staaten überragte.“ (Tetszés.)

»Wie in Mähren ist die Tuchindustrie auch in Böhmen und Schlesien seit Jahrhunderten heimisch, und hat auf der Ausstellung ihren traditionellen ehrenvollen Ruf vollkommen gerechtfertigt.“

„Ohne Überhebung konnte Österreich stolz auf die Leistungen dieses Industrie-

zweiges hinblicken, und es ist gar kein Zweifel, dass derselbe auf jedem Markte concurrenzfähig ist, sobald nur die ungünstigen Productionsverhältnisse sich ändern.«

Tehát ezek szerint nem-e áll az osztrák gyapot- és gyapjuipar a versenyképesség kellő magas fokán, hogy ne szoruljon ez évszázados fenállása után is, a szövetéséges másik államfélre kirovandó 50—100 százalék, sőt még magasabb új védvám fel-emelésekre? Vagy hát ama „természetes előfeltételek“ theoriája még az évszázadok óta fenálló osztrák iparokra nézve sem nyer alkalmazást?

Két igen nagy fallácian alapuló indok hozatott fel több oldalról különösen a gyapju-iparra nézve, mely eléggé szól állítólag amellett, hogy az osztrák ipart merő egoismusból minél inkább soignirozzuk: először mert minél nagyobb az osztrák posztóproductió, annál jobb piacot nyer ott a mi gyapjunk; másodsor, mert hisz az a védvám, mely a brünnieket és reichenbergieket védi, védi egyszersmind hazai posztógyárainkat is. Mindkét állítás merőben ellenkezik a tényekkel, s azon többé-kevésbé artatlan fallaciák közé tartozik, melyekkel a mindenároni kiegyezés hívei részéről oly sokféle variánsokban találkoztunk. Midőn a t. kormány statistikai adatoknak oly nagy halmazával látta jónak előterjesztéseit indokolni, csak jogos és méltányos, ha itt-ott mi is bátorkodunk ugyanazon hivatalos forrásból származó némely oly adatokkal előállani, melyek ellenkező dolgokat bizonyítanak. (Helyeslés.)

A képviselőház tagjai közt kiosztott forgalmi kimutatások szerint Magyarországból 1868-tól 1874-ig kivitetett 2.079,000 millió m. gyapju; a monarchiából pedig kivitetett ugyanazon 7 év alatt átlag 1.777,000 mázsa, ugy hogy Ausztriában maradt a mi gyapjunkból mintegy 300,000 mázsa. Akként kalkulálva, mint ezt az indokolás a gabonára és lisztre nézve a 9. és 10. lapon teszi. Magyarországnak ezen 7 évi gyapju kiviteléből csak 15 százalék maradt Ausztriában. Ismétlem, nem több mintegy hetedrész. Már most ugyanazon idő alatt ugyanazon forgalmi kimutatások 218. lapja szerint a monarchiába behozatott 2039 ezer mázsa gyapju, ugy hogy a t. brünni, bieliczi, reichenbergi, wildensschwerti stb.

posztógyáros urak külföldről szinte mintegy hétszer annyi gyapjút vettek mint mi tőlünk, kik az ő posztójukban járunk és velük egyetemben a nagy forgalmi terület áldásait élvezük. (Tetszés balfelől.)

Még sajtóságosabb aztán az, hogy pl. 1866, 67 és 68-ban, mikor sem a német szerződés, sem az angol pótconventió gyilkos hatása még nem mutatkozhatott, a gyapjubevitel a monarchiába 835,800 mázsát tett ki; 1874, 75 és 76-ban pedig, mikor nemcsak az angol shoddy és mungho szövetek árasztották el állítólag a monarchiát, hanem az általános gazdasági válság is tetőpontját érte el, a gyapjubevitel a monarchiába 888,500 mázsára rugott, tehát még *többet* tett ki, mint ama szerződések megelőző korszakban. Kell-e további argumentum annak behozására, hogy az oly gyakran hangsúlyozot reciprocitás ezen a téren csak képezetben létezik? (Tetszés.) Hisz maguk az osztrák gyapjuiparosok is csak időt kérnek arra, hogy gyáraikat az olcsóbb anyag feldolgozására berendezhessék, így hát jövőre még kevesebb kilátás nyílik a vámügyi bizottságnak s különösen Korizmic László igen t. képviselő urnak, — ki erre ismert vámügyi tanulmányaiban is oly nagy súlyt fektet — az Ausztriában való nagyobb gyapju-fogyasztásra.

Hogy pedig a másik pontra térve, a gyapju-ipar védvámok egyszer-mind a magyar posztó-ipart is védenék, legyen szabad kérdezni, hol létezik ezen magyar gyapju-ipar? A pozsonyi, gácsi és losonci posztógyárak kizárólag a honvédség és közös hadsereg számára dolgoznak, tehát csakis a monopolium bizonyos neme által állhatnak fenn. A szebeni s egyéb kisebb hazai posztókészítés egészen közönséges cikkei még a helyi szükséglet kielégítésénél sem vehetők komolyan számba; s avagy talán Tóth Vilmos t. képviselő ur a magyar csapó-iparosok és halin-készítők érdekében is szavazza meg a magas posztó-vámokat? Ha Kálmán király joggal mondhatta, hogy a boszorkányokat, melyek nem léteznek, nem szabad elégetni, viszont nem fogja tagadhatni Tóth Vilmos igen t. képviselő ur sem, hogy az osztrák védvámok a hazai gyáripart, mely nem létezik, nem védhetik. Közbevetőleg megakarom egyébiránt említeni, hogy igen is van egynémely,

de csak igen csekély számú fejlődöttebb hazai iparág, melyre a vámvédelem a közös területen is kiterjed, ilyen a vas, a legközönségesebb üveg, a kikészített bőr, a keményítő s még néhány oly czikk, melyek mind összevéve sem képezik egy harmadrészét a vámvédelemben részesülő osztrák iparoknak. —

T. ház! Ha tehát az iparvámokért sem pénzügyi, sem gazdasági téren nem találunk semmi nyomára sem a compensatió-nak, lehet komolyan venni azon legujabb theoriát, mely szerint azért áll érdekünkben Ausztria ipari felvirágzása érdekében még az eddigiéknél is sulyosabb áldozatokat meghozni, mivel a gazdagabb Ausztria több és jobb magyar kenyeret eszik, több és jobb magyar bort iszik? A gyapjunál már iparkodtam kimutatni, az annyiszor apodictice oda állított kölcsönöségi thesis tarthatlanságát; tagadom azonban általánosságban s meghatározottabban, miszerint Ausztria a közös vámterületen is Magyarország nyers terményeinek legnagyobb fogyasztója volna.

Nem kívánom a t. házat semmiféle további hivatalos kimutatásokra alapított számokkal untatni, (Halljuk!) s csakis arra kérem, méltóztassék a szövetségről szóló törvény indokolásának 9. és 10-ik lapján Magyarország buza s liszt kivitelére vonatkozó számításokat kissé közelebről megvizsgálni, s azt méltóztatnak találni, hogy kivitt buzánknak legfeljebb egy harmadrésze, kivitt lisztünknek pedig legfeljebb egy negyedrésze maradt Ausztriában. És ha ugyancsak az indokolás 11. lapján található összeállítás szerint átlagos dohány, bor, buza, rozs, tengeri, liszt és sertés kivitelünk Ausztriába mintegy 49 millió frtra becsültetik, holott Magyarország összes kivitele, szintén 1868-tól 74-ig a 6. lap szerint átlag évi 323 milliót tett ki, (a mi csak tulnyomó részben nyers terményeket képvisel) akkor azt találjuk, hogy az Ausztriában fogyasztott legfontosabb kiviteli cikkeink még az indokolás legrózsaszínűbb kalkulusa szerint is csak egy igen jelentéktelen hányadát képezik a többi államokkal való export kereskedésünknek. (Tetszés balfelől.)

Várom és elfogadom azon ellenvetést, hogy mind ezek az adatok nagyon hozzáve-

tölegesek és megbizhatatlanok; hisz a t. pénzügyminister ur csak tegnap ismételt nem épen hízogó testimoniumot állított ki a kormány 40.000 frttal dotált saját közege, az orsz. stat. hivatal publicatióinak értékére nézve. De legyen szabad azon szerény észrevételt kockáztatnom, hogy ez adatok, a mennyiben szinte a kormány hivatalos publicatióiból vannak merítve, sem nem jobbak, sem nem rosszabbak, mint azon egész számlabyrinth, mely a törvényjavaslatok indoklásában szemkápráztatón feltüntetni iparkodik, hogy Magyarország a vámközösség áldásai mellett mily fényes közigazdasági jóllétnek örvend.

Csakhogy talán mégis őszintébb és realisabb lett volna a t. kormány részéről, nem lépni versenyre európai hírvé regényíró és poeta párthívével a jövő század statistikájának és a jövő század nemzetgazdaságtanának megírásában, (Derültség.) hanem azon őszinteséggel, mint Horváth Mihály mélyen t. képviselőtársunk, hazánk nagy történetírója ezt tette, csatolt volna 3 rövid szót indoklásul e törvényjavaslatokhoz: „Der Bien muss!“ (Élénk tetszés balfelől.)

T. képviselőház! Ha követve azt, a mit a t. kormány contemplált, hogy t. i. a kiegyezés mint egy egységes politikai alkotás egészében ítéltesék meg, a kiegyezési zárbilanc körülbelől így áll előttem:

A „Debet“-be jön: először az új szeszadó törvény; másodsor: az új czukoradótörvény által szenvedett gazdasági hátrányok; harmadsor: Magyarország bank- és hitelügyének oly törvényes alapokra fektetése, melyek a legminimalisabb jogos és méltányos várakozásoknak is nagyon messze mögötte maradnak; negyedsor: fenntartása az indirekt adóknál milliókra menő pénzügyi károsodásunknak; ötödször: a kizárólag az osztrák ipar érdekében fennálló védvámoknak nagy mérvű felemelése; hatodsor: kiviteli kereskedelmünk eddigi szerződéses alapjainak megingatása; hetedsor: újabb megterhelésünk egy idegen érdekeket szolgáló hajózási vállalat subventionálása körül; nyolczadsor: 80 millió bankadósság 30 %-kával való megterhelhetésünk esélyei.

De a kiegyezési mérleg terhére esik még azon rettenetes kár is, mely reánk a

több mint két évi kiegyezési alkudozások által okozott teljesen meddő belpolitika, a kormányzati és törvényhozási stagnatio által háramlott. (Helyeslés balfelől.)

És mindezen „Debet“-tel szemben mi jegyezhető a kereskedési mérleg „Credit“-jébe? szerintem semmi más, mint a néhány száz ezer frtnyi problematikus financiajövödelmi többlet, mely ha Ausztria részéről concedáltatni is fog, csak a legnagyobb keserőséggel fog concedáltatni.

T. ház! Ily kiegyezési mérleg elfogadásához hazám állami fenállását vagy alkormányos jogait veszélyeztető súlyos politikai kényszerhelyzet nyomása alatt volnék csak képes szavazatommal járulni. Sem kormányunk, sem önök uraim, a többség padjain, e politikai veszélyekkel minket meg nem ismertettek. Utaltak azokra, mint ma a miniszterelnök ur is, mint bekövetkező esélyekre, de adósak maradtak e veszélyeknek más, mint mystikus jóslatok alakjában való feltüntetésével.

Ha önök többet tudnak, mint mi, ha önök olyant látnak, amit mi nem lathatunk, s ha önöket előttünk ismeretlen magasabb politikai tekintetek, vagy discretionalis kötelmek hallgatásra kényszerítik: kívánhatják azt, hogy nyugodt lelkiismerettel szavazatunkat adjuk arra, amit rosznak tartunk és mire nézve kényszerítő okokat nem látunk? (Tetszés balfelől.)

Tóth Vilmos t. képviselő ur oda nyilatkozott, hogy a monarchiának sem az egyik, sem a másik felére nézve nincs önálló állami existenciája, s hozzátette, hogy a monarchia két fele közti érdekharcz annyit tenne, mint egy európai válság közepette megfosztani a monarchiát azon erejétől, mely a két állam jó egyetértésében gyökereszik. Mindezt aláírom, s mert aláírom, egészen ellentétes következtetésekre jutok. Oly gazdasági viszonyoknak a kiegyezés és a szövetség czimén való állandósítása, melyek a kölcsönös elégtelenséget és bizalmatlanságot állandósítják, nem enyésztetik el, hanem látenssé teszik az érdekharczot, és ha a gazdasági érdekek, mert ezt Tóth Vilmos képviselő ur is beismerte, első sorban befolyásolják az állam politikai életét, tartós közjogi kapocs fen nem állhat az érdekek lehető kielégítése nélkül. Ha mármost áll az, hogy e kapocsra a

monarchia mindkét fele egyaránt utalva van, mily beláthatlan veszélyektől kelljen tartani akkor, ha a statusquo ideglenes fentartása mellett kedvezőbb constellatiók beálltával kísértetnék meg az eltérő érdekek kiegyeztetése, s ha ez lehetetlennek fogna bizonyulni, a gazdasági elkülönítés által óvatnék meg és biztosíthatnék a politikai összetartozandóság?

Mert egy európai conflagratio előestéjén állunk, ez legyen egyik kényszerítő ok ily egyezés megkötésére? Monarchiánk európai súlyát növelni fogja egy rossz kiegyezésnek törvénybe iktatása?

Felhozta valaha gróf Andrássy békepolitikájának egyik indokául a kiegyezés létre nemjöttét? Avagy hiába szavaztuk meg az évről évre növekedett óriási hadi budgetet, az csak egy mindenároni kiegyezés ráadásával védi meg a monarchiát és Magyarországot, anélkül nem?

S még egy kérdést: eltértek-e valaha az ostrákok hármely politikai tekintetéből vagy külügyi veszélyek nyomása alatt gazdasági érdekeik érvényesítésétől? A politikai tekintetek és külügyi veszélyek tehát csak Magyarországra nézve léteznek?

En igenis azt hiszem és vallom, hogy a veszélyek higgadt mérlegelése, ha kell, a közvélemény áramlatával szemben is, a törvényhozásnak első elutasíthatlan kötelessége; de épen úgy erősen meg vagyok győződve arról is, hogy egy nemzet önbizalmának elfojtása, minden tett- és akaratajének megbénítása, alkotmányos institúcióiba vetett hitének és bizalmának megingatása nem mindenkor tanuskodik az óvatosság és higgadság politikájáról. (Tetés balfelől.)

Onök szemére vetik az ellenzéknek,

hogy a hazafiság és honmentés privilegiumát vindikálja magának. Ezt nem teszszük, nincs rá jogunk. De önöknek sincs joguk a higgadság általi honmentést (Ugy van! balfelől) monopolisálni csak azért, mert a mi törekvéseink a nemzet közvéleménye által is támogattnak, önök ellenben a közvélemény áramlatának ellene érvényesítik — nem vonom kétségbe — legjobb meggyőződésük szerint a többség alkotmányos hatalmát.

Baró Simonyi Lajos képv. társunk utalt arra, hogy ha a kiegyezés létrejön, nem leszünk majd képesek 800,000 katonafentartására a hadi budgetet megszavazni. A két kérdés közti összefüggés tagadásba vonatott, pedig én a legerősebben meg vagyok arról győződve, hogy ha csak gazdasági életünk fejlődésének rovására és csak anyagi jólétünk veszélyeztetésével jöhet létre a kiegyezés: akkor nem csak ily hadsereget nem fogunk fentarthatni, hanem előbb-utóbb lejobb kellend szállítanunk államiségünk egész conceptióját, fel kellend adnunk nem egyet alkotmányos intézményeink közül, le kellend mondanunk nem egy nemzeti cultur-aspirációkról.

Midőn, én mint egyik legigénytelenebb tagja e háznak, szerencsés lehettem helyemet elfoglalni, nem láthattam magam előtt más feladatot, mint a Magyarország érdekében alkotandó törvények létesítésénél nagyon csekély tehetségemhez képest közreműködni. Ezen törvényjavaslatokat Magyarország érdekeire nézve károsaknak tartom, s azért azokat általánosságban sem fogadom el, hanem hozzájárulok b. Simonyi Lajos és Mudrony Soma elvtársaim által beterjesztett határozati javaslatához. (Élénk hosszas helyeslés és éljenzés a baloldalon.)

